

Ματιές στην τηλεόραση

από την **Πόλυ Μηλιώρη**

Πταίσμα και έγκλημα

Απ' την αρχή που «Ο Αγώνας της Γυναίκας» μου ανέθεσε τα τηλεοπτικά κριτικά σχόλια, ο στίχος «Καθρέφτης σου είμαι κοινωνία και σου μοιάζω» της Γαϊάτειας Καζαντζάκη, με βοηθάει να μη ρίχνω ανάθεμα στα αμαρτίες της μικρής οθόνης, αηλιά να σκέφτομαι ξανά και πάλι το πόσο μου, μας, μοιάζει. Το πόσο αυτά που βλέπουμε κι ακούμε ταιριάζουν με αυτά που τελικά θέλουμε να βλέπουμε και να ακούμε.

Δεν είμαι η αποκομμένη από την κοινωνία διανοούμενη· η μακρόχρονη άηλωστε θητεία μου στα ΜΜΕ δεν θα μου επέτρεπε μια τέτοια στάση. Δεν παρακοιουθώ τηλεόραση για να βγάλω το ψωμί μου σκοπιάζοντας τον τρόπο που βγάζουν το ψωμί ή το παντεσπάνι τους συνάδελφοί μου· άηλωστε, η συνεργασία όθων μας στον «Αγώνα της Γυναίκας» είναι εθεθοντική. Είμαι μια γυναίκα άηφα μόρφωσης, άηφα ηλικίας, άηφα καριέρας, που βλέπω τηλεόραση γιατί μ' αρέσει. Και που έχω, ευτυχώς, την πένα και τον χώρο, για να επισημαίνω το τι δε μ' αρέσει και γιατί δε μου αρέσει.

Είμαι μια γυναίκα

... άλφα μόρφωσης, άλφα ηλικίας, άλφα καριέρας, πράγματι. Αρχίζοντας απ' την καριέρα μου, να, η τηλεόραση με καθρεφτίζει. Ένα από τα κυρίαρχα επαγγέλματα που προβάλλονται είναι η δημοσιογραφία.

Μαζί με τις τραγουδίστριες και τα μοντέλα, κατά την τηλεοπτική εικόνα της άλλη δουλειά δεν κάνει η Ελληνίδα, απ' το να δημοσιογραφεί. Ή μάλλον, να δημοσιολέγει. Καθώς, οι λαμπερές παρουσιάστριες των πρωινών ζωνών συγχέονται με τις ρεπόρτερ των δελτίων ειδήσεων, και οι υπεύθυνες για τις κουτσομπολιστικές εκπομπές παραλλάσσονται σε κοινωνικούς σχολιαστές. (Α, συγγνώμη! Προσποιούνται και τις ψυχολόγους, αλλά σ' αυτό ας τα βρούμε με τις πτυχιούχους, των οποίων επίσης προβάλλεται επαρκώς η σταδιοδρομία).

Παρ' όλη όμως τη σύγχυση γύρω από τη δημοσιογραφική ιδιότητα, οφείλουμε κι οι πιο γκρινιάρηδες να ομολογήσουμε πως οι γυναίκες έχουν κάνει πολλά και μεγάλα βήματα στην εξίσωσή τους με τον άντρα δημοσιογράφο. Βέβαια και χρειάστηκε μέχρι κι οι αξιότερες να διαθέτουν ωραίο πρόσωπο, λεπτό σώμα· να δέχονται το ρόλο μανεκέν, αφού το ντύσιμό τους αναλαμβάνει κάποιος οίκος μόδας έναντι

προβολής του· ν' αλλάζουν χρώματα μαλλιών και μακιγιάζ, ανάλογα με το συρμό. Αυτό είναι υποχρεωτικά το τίμημα για να εκφράσουν την δημοσιογραφική τους επιδεξιότητα σε ένα μέσο κυρίαρχο στον καιρό μας. Κι εμείς, οι παλιότερες δημοσιογραφίνες που μετά τη μεταπολίτευση παλέψαμε ώστε σε όλα τα επαγγέλματα — σ' όλες τις εξουσίες επίσης — ν' αναδειχθούν και οι γυναίκες, χαιρόμαστε να τις βλέπουμε να διαπρέπουν και στο γυαλί. Άλλωστε, μιας και μιλάμε για εξουσίες, μήπως στη νομοθετική πχ. δεν αναδεικνύονται και γυναίκες βουλευτές, μόνο και μόνο για τις εμφανισιακές τους χάρες; Αυτό είναι ένα πρόβλημα που οφείλουν ν' αντιμετωπίσουν οι τωρινές διεκδικήτριες της ισότητας των φύλων. Κι όταν το παραβλέπουν· όταν δέχονται να εργάζονται σκληρά σε γυμναστήρια και ινστιτούτα αισθητικής για να διατηρήσουν την εικόνα, αντί να μελετάν για ν' ακονίσουν το πνεύμα· όταν χαίρονται για το σχολιασμό από άλλες εκπομπές των φουστανιών τους, αντί για τα εύσημα που θα έπρεπε να παίρνανε για τις εύστοχες ερωτήσεις τους· όταν, εν ολίγοις, τις ζαλίζει το γυαλί κι η λάμψη του, για μένα μόνο σε πταίσμα έναντι της γυναικείας υποχρέωσής τους υποπίπτουν.

... Και μιας άλφα ηλικίας

Ένα άλλο πταίσμα των τηλεοπτικών καιρών είναι ο εξοβελισμός των ώριμων σε ηλικία. Και λέω πως είναι πταίσμα, γιατί όσο κι αν εξυμνούνται ακατάπαυστα τα νιάτα· όσο κι αν το γυαλί απαιτεί ροδακινένιο δέρμα για να «γράψει» σωστά το διαφημιστικό μήνυμα· όσο κι αν φέρνει γέλια σε άλλους και σε άλλους θυμό ο χαρακτηρισμός «ηλικιωμένη

γυναίκα» για τη συνομήλικη με την σταρ της πίστας πελάτισσα των λαϊκών αγορών, οι τηλεθεάτριες — μαζί τους βέβαια κι εγώ — μάλλον καμαρώνουν για τα προχωρημένα «ήντα» τους, που είναι αβέβαιος στόχος για τα φιντανάνια της επικαιρότητας. Εδώ υπάρχει αντίσταση στην εικόνα, γιατί η ίδια η ζωή τη ξεπερνάει.

Μιας άλφα μόρφωσης, επίσης

Σε τούτο το καθρέφτισμα, μάταια αναζητώ τον εαυτό μου. Στο σύνολο των εκπαιδόμενων εικόνων, γυναίκες μορφωμένες είναι σπάνιες. Όχι ασφαλώς πως είναι σπάνιες στην κοινωνία. Απ' τη γενιά ακόμα των γιαγιάδων των τηλεοπτικών συντελεστών, το όνειρο για ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση έπαιρνε σάρκα και οστά με γρήγορα βήματα. Έτσι, όταν πρόκειται για τις Δελτία Ειδήσεων τις μέρες που ανακοινώνονται τα αποτελέσματα των Πανελληνίων, στο γυαλί πλειοψηφούν ως πρωτιές τα γυναικεία πρόσωπα. Μετά, άκρα του τάφου σιωπή. Ο χώρος της επιστήμης απουσιάζει από τις τηλεοπτικές ζώνες. Όταν παρουσιάζονται γυναικεία πρόσωπα μιας άλφα μόρφωσης, μοιάζουν με τη μύγα μέσ' στο γάλα ανάμεσα σε υπεράριθμα αντρικά.

Αλλά σκοπός μου σήμερα δεν είναι να τονίσω την ανάγκη της ποσόστωσης και γι' αυτήν την εξουσία που ασκείται πάνω στην συνείδηση. Αν κιόλας το έκανα, ήτανε για να μη ξεχνιόμαστε. Καθώς ήτανε μια ευκαιρία ακόμα να τονίσω το πόσο η Τηλεόραση, εκτός από καθρέφτης μας, είναι και δάσκαλός μας. Αυτό που θέλω ωστόσο σήμερα να επισημάνω, είναι η χαμηλή μόρφωση αυτών, γυναικών και ανδρών, που έχουν την εξουσιαστική θέση να μιλάν στο γυαλί και να διαμορφώνουν την κοινή γνώμη. Και παρακάμπτοντας τα όσα θα ήθελα να πω για τα κακά Ελληνικά, τις ημιμάθειες περί την Ιστορία, το μπέρδεμα της Αστρονομίας με την Αστρολογία και μύρια άλλα «μαργαριτάρια», θα σταθώ στην πλήρη άγνοια της κοινωνικής εξέλιξης. Μα και των αλλαγών που συντελέστηκαν – επαναστατικά για πολλούς, αλλά συντελέστηκαν! – στη νομοθεσία των τελευταίων ετών.

Γιατί, πώς αλλιώς να εξηγήσω τη συμπεριφορά και τις απόψεις εκείνων που – αντρών και γυναικών, επαναλαμβάνω – κρατάνε τα μικρόφωνα των πρωινών, των μεσημεριανών, των απογευματινών εκπομπών, για να απευθυνθούν στις «γυναίκες»; Που, για να μη ξεχνιόμαστε, θεωρούνται οι ανάδουλες κι οι χασομέρες τηλεθεάτριες στις ώρες που οι σοβαροί αρσενικοί δουλεύουν!

Ανέφερα πριν λίγο τη «ποσόστωση», κι αμέσως σκέφτηκα αν έλεγα αυτή τη λέξη σε κάποια τέτοια εκπομπή. Οι περισσότεροι στα πάνελ δεν θα την είχανε ποτέ ακούσει. Μα οι χειρότεροι – και οι χειρότερες – θα ήταν όσοι κι όσες ήτανε «ενημερωμένοι». Που πάει να πει «παραπληροφορημένοι». Και που αυτό με τη σειρά του είναι χειρότερο από το «ανυποψίαστοι». Θα μπλέκαν σε κουβέντες υπέρ και

κατά, λες και η ποσόστωση δεν έχει μπει μέσ' στην πολιτική ζωή μας εδώ και χρόνια. Το ίδιο γίνεται για θέματα όπως η προίκια, η κηδεμονία και το επώνυμο των παιδιών, το επίθετο της γυναίκας μετά απ' τον γάμο, και για ό,τι με κόπο έχουν αλλάξει οι φεμινίστριες, που τώρα μάλιστα τις κοροϊδεύουν.

Πρόκειται για μια επανάσταση που έχει γίνει. Οι άνθρωποι μιας κάποιας μόρφωσης – και μίας κάποιας ηλικίας, ομολογώ – το ξέρουνε πολύ καλά. Αν είχανε πρωτοστατήσει, μείνανε ήσυχα στην άκρη, για ν' απορροφηθούν οι κραδασμοί από την κοινωνία. Όσοι είχανε αντιτεθεί, βρήκανε σύμμαχο την αμορφωσιά των νεωτέρων. Που θεωρούνε, από τηλεοράσεως, «προχωρημένο» τον εαυτό που ειρωνεύεται τις προοδευτικές κατακτήσεις των περασμένων δεκαετιών. Εάν επρόκειτο απλώς για ημιμαθείς και για γελοίους, που χτυπιούνται τάχα εξελιγμένοι για μια υπόθεση κερδισμένη απ' το μέλλον, θα επρόκειτο πάλι για πταίσμα.

Πρόκειται όμως για έγκλημα, όταν η αμορφωσιά παρασέρνει σε ρατσιστικά κηρύγματα. Κι αναρωτιέμαι πράγματι, αν το κάθε νεαρό κι αθώο πλάσμα που εκπέμπει τέτοια μηνύματα διακρίσεων καταλαβαίνει τι κάνει. Αν καταλαβαίνει, πως με τα κηρύγματα του τύπου «η θέση της γυναίκας είναι στο σπίτι» – το είδαμε άλλωστε και σε διαφημιστική γιγαντοαφίσα – κρατάει άταφο το πτώμα μιας αντιδημοκρατικής εποχής, παραφράζει το Σύνταγμα, και το χειρότερο, φέρνει μηνύματα ταραχής στους νέους ανθρώπους, που, άντρες και γυναίκες, εδώ και είκοσι χρόνια γεννιούνται και ενηλικιώνονται σε μια νομοθεσία ισότητας των φύλων.

Σ' εκείνους που διάλεξαν για στυλ αυτά τα παλιοκαιρινά μηνύματα διάκρισης, και που φωνάζοντας ζητάν να τα επιβάλλουν σε τηλεοπτικούς συνδαιτυμόνες και στην ευρύτερη κοινωνία την κολλημένη στο γυαλί, απ' αυτό το περιορισμένης εμβέλειας μετερίζι μου, τον «Αγώνα της Γυναίκας», θέλω να στείλω μια παράκληση: Σκεφτείτε λίγο, κύριοι Παπανάτες μου, αν θα ανεχόσασταν κάποιους καθ' όλα τ' άλλα συμπαθείς διαμόρφωτές της κοινής γνώμης να επιχειρηματολογούν υπέρ του Απαρτχάιντ, των γκέτο, της ανώτερης φυλής. Πριν συνεχίσετε να επιχειρηματολογείτε για «την φύση της γυναίκας», ψάξτε ένα απλό λεξικό στο λήμμα «διακρίσεις» ή «ρατσισμός». Γιατί είμαι σίγουρη πως πρόκειται για αμορφωσιά κι όχι για πολιτική θέση. Και αν δεν έχετε καιρό για κοινωνιολογικές μελέτες, στρίψτε για λίγο το αυτάκι σε όσα καταφέρνουνε να ξεστομίσουν οι κυρίες Σακάκου.